

कला संचालनालयाच्या कक्षेतील पदविका अभ्यासक्रमाची नवीन कला महाविद्यालये सुरु करणे तसेच जुन्या कला महाविद्यालयात नवीन अभ्यासक्रम सुरु करणे व परीक्षा केंद्र सुरु करणे इत्यादी बाबींना मान्यता देण्यासाठी टास्क फोर्स समिती गठीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :- एडीआर - २७१४/प्र.क्र.५२/१७/तांशि-६
मंत्रालय, मुंबई - ३२
दिनांक : २२ सप्टेंबर, २०१७

- वाचा :-** (१) उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक एडीआर-१४०५/(सीआर.८९/०५)/साशि-५, दि. २९.०४.२००६.
(२) शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्र. एडीआर २०१४/प्र.क्र.१८८/तांशि-६, दि. १६.०३.२०१६
(३) उप संचालक (प्रशा), कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्र. डिओअे- २०१७/दोन/११३८, दि.०९.०६.२०१७.

शासन निर्णय :-

कला संचालनालयाच्या कक्षेतील अशासकीय संस्थांना पदविका अभ्यासक्रमाच्या नवीन कला संस्था सुरु करणे/ कला महाविद्यालय सुरु करणे/जुन्या कला महाविद्यालयांना/जुन्या संस्थांनी नवीन अभ्यासक्रम सुरु करणे, परीक्षा केंद्र सुरु करणे या बाबींना मान्यता देण्यासाठी कला संचालकांच्या अध्यक्षतेखाली शासन निर्णय दि. २९.०४.२००६ अन्वये टास्क फोर्स समिती गठीत करण्यात आली आहे. कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला संस्थांच्या विविध अडचणींसंदर्भात दि.१८.२.२०१४ व दि.२३.७.२०१४ रोजी झालेल्या बैठकीत कला महाविद्यालय महाराष्ट्र संघाचे पदाधिकारी व प्रतिनिधींनी टास्क फोर्स समितीची पुनर्रचना करण्याबाबतच्या मागणीस अनुसरुन कला संचालनालयाच्या प्रशासकीय तसेच शैक्षणिक कामकाजात अधिक पारदर्शकता व गतिमानता यावी याकरिता टास्क फोर्स समितीची पुनर्रचना करण्याचे निदेश उक्त बैठकीत तत्कालीन मा.मंत्री महोदयांनी दिले आहेत. त्या अनुषंगाने टास्क फोर्स समितीची पुनर्रचना करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार आता संदर्भाधीन शासन निर्णय दि. २९.०४.२००६ अधिक्रमित करुन खालीलप्रमाणे टास्क फोर्स समिती गठीत करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

टास्क फोर्स समिती :-

१	कला संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	अध्यक्ष
२	निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	सदस्य सचिव
३	कला उपसंचालक (प्रशा.), कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	सदस्य
४	परीक्षा नियंत्रक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. (परीक्षा शाखेशी संबंधित कामे असल्यास)	सदस्य
५	सहायक निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प विभागीय कार्यालय, औरंगाबाद/ नागपूर	सदस्य
६	प्राचार्य, अनुदानित कला संस्था	सदस्य
७	प्राचार्य, विना अनुदानित कला संस्था	सदस्य
८	प्राचार्य, विना अनुदानित कला संस्था	सदस्य

२. टास्क फोर्स समितीची कामे खालीलप्रमाणे राहतील. :-

- १) नवीन कला संस्था/जून्या कला संस्थेत नवीन अभ्यासक्रम सुरु करणे/नवीन तुकडी सुरु करण्यास मान्यता देण्यासाठी शिफारस करणे.
- २) कला संस्थेचे व्यवस्थापन हस्तांतरण करण्यासाठी शिफारस करणे.
- ३) कला संस्थेचे स्थलांतरण करण्यास शिफारस करणे.
- ४) वाढीव विद्यार्थी संख्या मंजूर करण्यास शिफारस करणे.
- ५) अनुदान मंजूरीसाठी शिफारस करणे.
- ६) कला संस्थांचे वर्गीकरणानुसार दर्जा (अ,ब,क,ड,इ) ठरविण्यास शिफारस करणे.
- ७) कला संस्था बंद करणे, संस्थेत सुधारणा करणे, संस्थेस मुदतवाढ देणे इ. बाबत शिफारस करणे.
- ८) कला संस्थेच्या नांवात बदल करण्यास शिफारस करणे.
- ९) एखाद्या अभ्यासक्रमास १० पेक्षा कमी विद्यार्थी संख्या असलेले अभ्यासक्रम/संस्था चालू ठेवणे किंवा बंद करण्याबाबत शिफारस करणे.
- १०) कला संस्था प्रमुखांनी अभ्यासक्रमास प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची निरीक्षकांकडून प्रवेश निश्चिती प्रत्येक वर्षाच्या ऑगस्ट अखेरपर्यंत न केल्यास सदर संस्थेतील प्रवेश रद्द करण्याबाबत शिफारस करणे.
- ११) संबंधित कला संस्थांमध्ये अनुदान संहितेनुसार तसेच वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन आदेशानुसार कामकाज होत नसल्याचे आढळून आल्यास सदर कला संस्था कायमस्वरूपी बंद करण्याबाबत शिफारस करणे.
- १२) उच्चकला व रेखाकला परीक्षेच्यावेळी गैरप्रकार झाल्याच्या तक्रारी प्राप्त झाल्यास त्याची तपासणी करून प्राप्त अहवालावरून योग्य ती शिफारस करणे.
- १३) परीक्षा केंद्र सुरु करण्याचे प्रस्तावाची तपासणी करून शिफारस करणे.

३. टास्क फोर्स समितीची कार्यपद्धती :-

वरील सर्व बाबींना मान्यता मिळण्यासाठी कला संचालक विहित करेल त्या कालावधीत संबंधित संस्थांकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावानुषंगाने कला संचालनालयाकडून प्रकरणपरत्वे तज्ञ समित्या गठीत करून प्राथमिक तपासणी करून अहवाल तयार करण्यात येईल. प्राथमिक तपासणीच्या अहवालाची पडताळणी करून, विहित निकषांची पूर्तता करण्यात आली किंवा कसे ? याबाबतची खात्री टास्क फोर्स समितीकडून करण्यात येईल. काही त्रुटी आढळल्यास कला संचालक विहित करतील त्या कालावधीत त्रुटीची पूर्तता करण्यास शिफारस करण्यात येईल. विहित मुदतीत त्रुटीची पूर्तता संबंधित संस्थेकडून झाली किंवा कसे ? याची खात्री करून प्रकरणपरत्वे गुणावगुणांनुसार मान्यता देणे अथवा न देणे याबाबत कला संचालकांस शिफारस करण्यात येईल. प्रकरणपरत्वे शासन स्तरावरील बाब असल्यास कला संचालकांकडून योग्य तो प्रस्ताव शासनास सादर करण्यात येईल व कला संचालकांच्या स्तरावरील बाब असल्यास कला संचालकांच्या स्तरावर योग्य तो निर्णय घेण्यात येईल. वरील बाबी / नेमून दिलेल्या कामांच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्याकरिता सोबत जोडलेल्या " विवरणपत्र - अ " मधील प्रस्तावित निकषांनुसार शिफारस करण्यात येईल.

४. कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील सर्व कला संस्थांची शैक्षणिक गुणवत्ता वाढविण्यासाठी दैनंदिन कामकाजात सुधारणा करण्याकरिता सदर कला संस्थांचे गुणवत्तेनुसार वर्गीकरण करून त्यांचा दर्जा निश्चित करणे आवश्यक आहे. त्याकरिता संस्थांचे मूल्यमापन करून गुणानुक्रमे अ,ब,क,ड,इ असा दर्जा निश्चितीबाबत सोबत जोडलेल्या " विवरण पत्र - अ " नुसार गुण तसेच वर्गीकरणाची टक्केवारी निश्चित करण्यात आली आहे. दर्जा निश्चितीकरणासंदर्भात संदर्भाधीन अ. क्र. (२) येथील शासन निर्णय दि. १६.०३.२०१६ मधील निकष विचारात घेऊन निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या स्तरावर द्विसदस्यीय समिती नियुक्त करून संबंधित कला संस्थांची तपासणी करण्यात येईल. टास्क फोर्स समिती द्विसदस्यीय समितीच्या तपासणी अहवालाच्या आधारे संस्थेच्या दर्जा निश्चितीबाबत कला संचालकांना शिफारस करेल. कला संचालकांकडून संस्थांच्या दर्जाबाबतची माहिती निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांना कळविण्यात येईल. निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचेकडून ब,क,ड अशा दर्जा निश्चित झालेल्या संस्थांनी कमीत कमी १ महिना व जास्तीत जास्त ६ महिने या कालावधीत त्रुटी दूर करण्याबाबत संबंधित संस्थांना कळविण्यात येईल. विहित कालावधी संपल्यानंतर निरीक्षक कार्यालयाकडून दंडात्मक कारवाई (उदा. अर्थसहाय्याची वसूली करणे, संस्थेचे अनुदान बंद करणे किंवा विना अनुदानित कला संस्थांना रु. ५,०००/-, रु. १०,०००/- एवढ्या रकमेची दंडात्मक कारवाई करणे) कला संचालनालयाकडून करण्यात येईल. दंडाची रक्कम वसूल करताना एकूण त्रुटीपैकी ५० टक्के किंवा त्यापेक्षा जास्त त्रुटींची पूर्तता केल्यास रु. ५,०००/- व ५० टक्क्यांपेक्षा कमी त्रुटींची पूर्तता केल्यास रु. १०,०००/- अशी दंडात्मक कारवाई करण्यात येईल.

५. ई दर्जा प्राप्त संस्थांना मान्यता रद्द का करण्यात येऊ नये ? अशा प्रकारची कारणे दाखवा नोटीस निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याकडून पाठविण्यात येईल. खुलासा सादर करण्याकरिता संबंधित संस्थेस १ महिन्याचा कालावधी देण्यात येईल. विहित कालावधी संपल्यानंतर निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई हे सर्व कला संस्थांचा एकत्रित प्रस्ताव, संबंधित कला संस्थांची मान्यता रद्द करणे संयुक्तिक होईल किंवा कसे ? याबाबतच्या स्वयंस्पष्ट अहवालासह कला संचालकांना सादर करतील, सदर अहवाल टास्क फोर्स समितीसमोर ठेवण्यात येईल व संबंधित संस्थांचा समाधानकारक खुलासा न आढळल्यास संस्थेची मान्यता रद्द करण्याबाबतचा प्रस्ताव समितीच्या शिफारशीसह कला संचालनालयाकडून शासनास सादर करण्यात येईल.

६. वरीलप्रमाणे टास्क फोर्स समिती स्थायी स्वरूपात कार्यरत राहील व समितीमध्ये समावेश असलेल्या अशासकीय सदस्यांना शासनाचे वित्त विभागाने वेळोवेळी विहित केलेल्या आदेशातील मार्गदर्शक सूचनांनुसार बैठक भत्ता व प्रवास भत्ता अनुज्ञेय राहील व सदर खर्च कला संचालकांच्या स्वीय प्रपंची लेख्यातून करण्यास शासन मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

७. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०९२५१६४९२२०५०८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(का. रा. पिळणकर)

कार्यासन अधिकारी

प्रत,

१. प्र. कला संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
२. निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
३. अधिष्ठाता, सर ज.जी. कला महाविद्यालय, मुंबई.
४. प्र.अधिष्ठाता, सर ज.जी. उपयोजित कला महाविद्यालय, मुंबई.
५. अधिष्ठाता, शासकीय चित्रकला व अभिकल्प, महाविद्यालय, नागपूर /औरंगाबाद.
६. सहाय्यक निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
७. महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र १/२, मुंबई / नागपूर.
८. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
९. निवासी लेखा अधिकारी, मुंबई.
१०. जिल्हा कोषागार अधिकारी, नागपूर/ औरंगाबाद.
११. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. सर्व शासनमान्य सर्व अनुदानित कला महाविद्यालये, (निरीक्षक, चित्रकला व शिल्प, मुंबई यांचे कार्यालयामार्फत)
१३. सर्व टास्कफोर्स समिती सदस्य (कला संचालनालयामार्फत)
१४. मा. सचिव, मा. मुख्यमंत्री सचिवालय, मंत्रालय, मुंबई .
१५. मा. मंत्री (उ.व तं.शि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१६. मा. राज्यमंत्री (उ.व तं.शि.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
१७. निवडनस्ती

शासन निर्णय क्रमांक :- एडीआर - २७१४/प्र.क्र.५२/१७/तांशि-६, दिनांक : २२ सप्टेंबर, २०१७ सोबतचे
विवरणपत्र-अ
कला संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील कला अभ्यासक्रम राबविणा-या कला संस्थांचे दर्जानिहाय
वर्गीकरण निकष तक्ता.

अ. क्र.	बाब	निकष	एकूण गुण	उपलब्ध सुविधेनुसार गुणदानाचे परिमाण	प्राप्त गुण
१	जागा	१) स्वतःच्या मालकीची	५	--	५
		२) भाड्याची	०	--	०
२	इमारत	१) १५ विद्यार्थ्यांकरिता (रेखा व रंगकला, उपयोजितकला, शिल्पकला, अंतर्गत गृहसजावट, मातकाम, वस्त्रकाम, धातुकाम) - २०x१५+१००=४०० चौ.फूट	२०	९० ते १००%	२०
		२) २५ विद्यार्थ्यांसाठी (अ.अ.म., डिप.ए.एड.) २०x२५+१००=६०० चौ.फूट.		९०% पेक्षा कमी	१५
		३) ३० विद्यार्थ्यांसाठी (मुलभूत, अ.टी.डी.) २०x३०+१०० = ७०० चौ.फूट.		८०% पेक्षा कमी	१०
		२) कक्ष - १८० चौ.फूट		७०% पेक्षा कमी	५
		३) कार्यालयीन कक्ष - २२५ चौ.फूट		५०% पेक्षा कमी	०
		४) शिक्षक कक्ष - २२५ चौ.फूट			
		५) ग्रंथालय कक्ष - ४४० चौ.फूट			
		६) विद्यार्थी कक्ष - २२५ चौ.फूट			
		७) विद्यार्थीनी कक्ष - २२५ चौ.फूट			
		८) कार्यशाळा - ३०० चौ.फूट			
		९) कला विकासाकरिता सभागृह - १५०० चौ.फूट			
		१०) मोकळी जागा / क्रिडांगण - ३००० चौ.फूट			
३	मुलभूत सुविधा	पाणी पुरवठा, वीज, प्रसाधनगृह (पुरुष व महिलांकरिता स्वतंत्र), वैद्यकीय सुविधा	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०
४	प्रयोग शाळा/ स्टुडिओ	अभ्यासक्रमानुसार आवश्यक त्या संगणक, प्रोजेक्टर, फोटोग्राफी साहित्य इ. पुरेशा साधनसामुग्रीसह.	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०

५	ग्रंथालय	१) ग्रंथालयात ललित कलेसंदर्भातील अभ्यासक्रम पुरक किमान २५० संदर्भग्रंथ व पुस्तके असणे आवश्यक आहे. २) ग्रंथालयात विद्यार्थ्यांकरिता बैठक व्यवस्था (टेबल, खुर्च्या) असणे आवश्यक आहे.	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०
६	यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री	१) विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक साहित्य ठेवण्याकरिता प्रती विद्यार्थी एक याप्रमाणे विद्यार्थी क्षमतेनुसार लॉकर्स उपलब्ध असणे आवश्यक आहे. २) अभ्यासक्रमानुसार संगणक, स्क्रीन प्रिंटींग साहित्य, प्रिंटींग मशीन, प्रोजेक्टर, लुम्स, फोटोग्राफीचे साहित्य, स्वतंत्र संकेतस्थळ, स्टील लाईफ साहित्य व फर्निचर इ. पुरेशी यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री आवश्यक.	१०	९० ते १००%	१०
				९०% पेक्षा कमी	७
				८०% पेक्षा कमी	५
				७०% पेक्षा कमी	३
				५०% पेक्षा कमी	०
७	अ) फर्निचर (विद्यार्थ्यांना)	१) रेखा व रंगकला अभ्यासक्रमाकरिता एका विद्यार्थ्यासाठी स्वतंत्रपणे १ डेस्क व १ स्टूल आणि १ इझल याप्रमाणे फर्निचर आवश्यक. २) इतर अभ्याक्रमांकरिता एका विद्यार्थ्यासाठी स्वतंत्रपणे १ डेस्क व १ स्टूल याप्रमाणे फर्निचर आवश्यक.	५	९० ते १००%	५
	ब) फर्निचर (अध्यापकांना)			९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०
८	विद्यार्थी प्रवेश	मंजूर प्रवेश क्षमतेनुसार विद्यार्थी प्रवेश होणे आवश्यक.	१०	९० ते १००%	१०
				९०% पेक्षा कमी	७
				८०% पेक्षा कमी	५
				७०% पेक्षा कमी	३
				५०% पेक्षा कमी	०
९	ललितकलेचा (दृश्यकला) प्रचार व प्रसार	निसर्ग चित्रस्पर्धा, भित्ती चित्रस्पर्धा, जाहिरात, व्याख्यान इ. माध्यमांद्वारे कलेचा (दृश्यकला) प्रचार व प्रसार करणे आवश्यक.	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०
१०	प्रदर्शनात सहभाग	१) स्थानिक पातळीवर व वार्षिक कला प्रदर्शनात सहभाग. २) राज्यस्तरीय कला प्रदर्शनात सहभाग. ३) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कला प्रदर्शनात सहभाग.	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०

११	परीक्षा निकाल	--	५	९० ते १००%	५
				९०% पेक्षा कमी	४
				८०% पेक्षा कमी	३
				७०% पेक्षा कमी	२
				५०% पेक्षा कमी	०
१२	प्राचार्य	महाराष्ट्र शासनाने प्रदान केलेली पदविका किंवा संविधीमान्य विद्यापीठाची पदवी किमान द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण तसेच ज्या संस्थेत अ.टी.डी. अभ्यासक्रम असेल त्याठिकाणी डिप.ए.एड. अर्हताधारक असणे आवश्यक.	१०	९० ते १००%	१०
१३	शिक्षक वर्ग	महाराष्ट्र शासनाने प्रदान केलेली पदविका किंवा संविधीमान्य विद्यापीठाची पदवी किमान द्वितीय श्रेणीत उत्तीर्ण तसेच अ.टी.डी. अभ्यासक्रमासाठी डिप.ए.एड. अर्हताधारक असणे आवश्यक.		९०% पेक्षा कमी	७
१४	शिक्षकेतर वर्ग	१) लिपिक वर्गीय पदांकरिता किमान माध्य.शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण व वाणिज्यिक मंडळाची ३०श.प्र.मि.मराठी व ४०श.प्र.मि.इंग्रजी टंकलेखन परीक्षा उत्तीर्ण असणे आवश्यक. आणि महाराष्ट्र शासनाने विहित केलेली एम.एस.सी.आय.टी. परीक्षा उत्तीर्ण होणे आवश्यक. २) ग्रंथपाल पदाकरिता ग्रंथालय शास्त्रातील महाराष्ट्र शासनाने / संविधीमान्य विद्यापीठाने विहित केलेला प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम किंवा पदविका किंवा पदवी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण आवश्यक. ३) शिपाई पदाकरिता किमान इयत्ता ७ वी उत्तीर्ण असणे आवश्यक.		८०% पेक्षा कमी	५
				७०% पेक्षा कमी	३
				५०% पेक्षा कमी	०
१५	वित्तीय स्थैर्य	एक वर्षाचा अभ्यासक्रम - रु.१.००लाख	१०	१००%	१०
		दोन वर्षाचा अभ्यासक्रम - रु.२.००लाख		१००% पेक्षा कमी	०
		चार वर्षाचा अभ्यासक्रम - रु.४.००लाख			
		एकूण	१००		
वर्गीकरणाची श्रेणी					
अ.क्र.	गुणांची टक्केवारी			श्रेणी	
१	९०% व त्यापेक्षा जास्त			अ	
२	८०% व त्यापेक्षा जास्त			ब	
३	७०% व त्यापेक्षा जास्त			क	
४	५०% व त्यापेक्षा जास्त			ड	
५	५०% पेक्षा कमी			इ	
